

10. Kalkınma Planı ve Yine “Türkiye’yi Kadınlar Büyütebilir mi?” Sorusu

Önümüzdeki dönemlerde uluslararası ekonomi platformlarının gündeminde ön plana çıkacak olan konulardan bir tanesi kadın istihdamının artırılması. Global likiditenin daralması ve ucuz dış finansmana dayalı büyüme imkanının zorlaşması nedeniyle, özellikle gelişmekte olan ülkeler büyüyebilmek için yeni kaynaklar bulmak zorunda kalacak. Gelişmiş ülkelerin çoğunluğunda kadınların işgücüne katılım oranları %60-80 aralığında. Gelişmekte olan ülkelerde ise bu oranlar %50'nin altında. Üyesi olduğumuz OECD ortalaması %62'ye yakın ülkemizde katılım oranı %31.5 civarında. Sıralamada sondan ikinci ülke %47.8 ile Meksika.²

Kadın işgücü neden önemlidir? Erkek istihdam havuzunun doluya yakın olması ve gelişmekte olan ülkelerin inovasyon altyapı ve kabiliyetlerinin sınırlı olması nedeniyle arz yönlü büyümeyi sağlayacak en temel kaynaklarından biri kadın işgücüdür. Daha önce yaptığım bir çalışma hükümetin 2023 kişi başı gelir hedefi olan 25,000 ABD Doları seviyesinin kadın işgücüne katılımının %38 katılım hedefi ile tutturulmasının mümkün olmadığını gösteriyor.³ Önümüzdeki dönemde i) Türk Lirasının büyük ölçüde değer kazanmayacağı, ii) dış talepte büyük bir patlama yaşanmayacağı ve iii) “mucit yoksunu” olmaya devam edeceği resmi kanallarla tescillenmiş ülkemizin sürpriz bir şekilde ardı ardına yeni ürünler ve pazarlar yaratamayacağı varsayımları altında 25,000 ABD Doları seviyesinin yakalanabilmesi için kadınların katılımının OECD seviyelerine yükseltilmesi şart görünüyor.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1274/Gunes+A.+Asik>

² http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=LFS_SEXAGE_I_R

³ Güneş Aşık, Şubat 2013, “Türkiye’yi kadınlar büyütebilir mi?”, TEPAV. http://www.tepav.org.tr/upload/files/1361452044-2.Turkiye_yi_Kadinlar_Buyutebilir_mi.pdf

Kadınların işgücüne katılımının artmasının sosyal statü üzerindeki olumlu etkilerinin yanı sıra işgücü arzı artışı nedeniyle işsizliği artırması, ücretler üzerinde ise aşağıya doğru baskı oluşturması muhtemeldir. Bu durum her ne kadar "uluslararası rekabet gücü" sağlaması bakımından olumlu görünse de "kadınlar daha fazla çalışmalı" söylemleri sağlıklı işleyen bir işgücü piyasası için tek başına yeterli değildir. Hükümetin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve diğer kurumların şemsiyesi altında halihazırda yürüttüğü proje ve teşvik politikalarına ilaveten uzun vadeli önlemler ve stratejiler geliştirmesinin uygun olduğunu düşünüyoruz.

Peki, 10. Beş Yıllık Kalkınma Planı kadın istihdamı konusunda ne öngörmektedir? İlk olarak 10. Planda kadınların katılımını teşviki konusunda bir bölümün yer almasını sevindirici buluyoruz. Planda kadın işgücüne katılım oranında 2012'deki yüzde 29,5'lik düzeyden 2018'de yüzde 34,9 doğru bir yükseliş hedefleniyor. Bu kapsamda kadın işgücü oranına yönelik hedefi, 2018 yılında 16 bin dolarlık kişi başı gelire ulaşma hedefiyle uyumlu. Ancak ne önümüzdeki 5 yıl için %34,9, ne de 2023 için %38 tatmin edici hedefler. 10. Planda kadın-erkek fırsat eşitliğinin geliştirilmesi, kadınların karar alma mekanizmalarında daha fazla yer almalarını teşvik eden düzenlemelerin geliştirilmesi, esnek çalışma ve kreşlerin yaygınlaştırılmasına ilişkin kapsamlı bir "istek/niyet listesi" mevcut (sayfalar 44-45 ve 186-187), ancak detaylar açıklanmamış.

Bunun yanı sıra örneğin 2023 hedefimiz olan %38'lik katılımın temelindeki varsayımların ne olduğu, nasıl ulaşılabileceğine ilişkin planlar da bildiğimiz kadıyla kamuya açık değil. Kadınların işgücüne katılımını teşvik edecek en önemli etkenlerden ilki eğitim, ikincisi ise çocuk bakım hizmetleridir.⁴ Eğitim seviyesi erkeklere göre (aynı zamanda benzer gelir seviyesindeki diğer ülkelerdeki kadınlara göre) düşük olan ve kayıtdışı istihdam edilme olasılığı erkeklere göre daha yüksek olan Türkiyeli kadınlar için dışarda kazanılacak reel ücretler çocuk bakımını "out-source" etmenin maliyetini karşılamıyor. Kreş yardımlarının yaygınlaştırılmasının Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın gündeminde üst sıralarda yer aldığı bilinmesine rağmen, hükümetin 2023 programında ve 10. Kalkınma Planında durum tespiti ve çocuk bakım hizmetleri politikalarına ilişkin nasıl bir çerçeve tasarlandığı (örneğin nakdi yardım ya da hizmetlerin ucuzlaştırılması yönündeki tercih) açık değildir. Bu konulardaki şeffaflığın artırılması ve tartışma zeminin yaygınlaştırılması daha başarılı politikalar açısından önemli.

Diğer taraftan halihazırda %30 seviyelerinde olan işgücüne katılımın önümüzdeki on yıl içinde kadınların sosyo-ekonomik statülerinin değişimi ve daha fazla üniversite mezunu kadının katılımı ile doğal bir süreç vasıtasıyla-hatta bir politika tasarlamaya bile gerek olmadan- %38'e rahatlıkla yükselmesi muhtemel görünüyor. Kadınların işgücüne katılımı üzerine literatür nesiller-arası kültürel etkilerin kadınların işgücüne katılımını etkilediğini gösteriyor. Son dönem çalışmalar, hem çalışan annelerin kızlarının çalışma olasılığının çalışmayan annelerin kızlarına göre daha yüksek olduğunu, hem de çalışan anneler tarafından yetiştirilen erkeklerin çalışan kadınlar ile evlenme olasılığının daha yüksek olduğunu gösteriyor.⁵ Nesiller-arası kültürel algıların değişiminin yanı sıra başörtüsü yasaklarının da kaldırılması bu sürece doğal olarak katkı sağlayacak olumlu ve oldukça

⁴ Örneğin Avusturya verileriyle yapılan bir çalışmada çocuk bakımı hizmetlerinde %50'lik düşüşün kadınların katılımını %6,5 ile %10 oranında artırdığını göstermektedir. http://economix.blogs.nytimes.com/2013/06/27/the-case-for-women/?_r=3

⁵ http://www.nber.org/chapters/c12902.pdf?new_window=1 ve http://www.nber.org/papers/w10589.pdf?new_window=1

önemli bir gelişmedir. Dolayısıyla 2023 için hedeflenen %38'lik seviye Türkiye'de artan eğitim seviyesi ve sosyolojik değişim süreci içinde rahatlıkla yakalanabilecek, iddiasız ve yetersiz bir hedef olarak görünüyor.

Dış kaynağa dayalı büyümenin sonuna yaklaşmış görünürken Türkiye kadınların işgücüne katılımı ve istihdamının kolaylaştırılması için daha aktif politikalar tasarlamalıdır. Türkiye'nin dünyada ilk 10 ekonomi arasına girmesi kadın istihdamı artmadan mümkün değildir. Önümüzdeki dönemde sadece Türkiye için değil, birçok gelişmekte olan ülke için büyümenin yeni kaynağı kadınlardır.